

Datum: 23. 3. 2020

Vladi Republike Slovenije, predsednik Janez Janša
Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, minister Janez Cigler Kralj
Univerzi v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, dr. Matej Lahovnik

Zadeva: Predlogi ukrepov Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

Spoštovani,

v skupnem zavedanju, da marsikaj od spodnjega že vemo, vseeno ponavljamo:

Trenutne razmere nedvomno predstavljajo vse pogoje za globoko socialno krizo. Gospodarske posledice že nastajajo in jih vidimo vsak dan. Občutijo jih tudi delavke in delavci, mladi in upokoјenci, prekarni delavci ... Njihovi mesečni prejemki se bodo zaradi trenutnih kriznih razmer in zaradi ravnanj nekaterih delodajalcev, tako v javnem kot tudi v zasebnem sektorju, znižali, nekaterim celo za 20 ali več odstotkov, marsikdo bo izgubil zaposlitev. Tolikšno znižanje ima izreden vpliv na njihovo zmožnost preživetja. Zlasti, ko gre za vprašanje delavk in delavcev z nizkimi mesečnimi prejemki in za ljudi iz socialno šibkih okolij.

Potrebujemo ukrepe, ki bodo zavarovali socialni položaj vseh delavk in delavcev, tudi prekarne delavce, mladih, samozaposlenih, upokoјenk in upokoјencev in hkrati vzpodbujali notranjo potrošnjo takoj po umiritvi teh razmer. Pri tem se ukrepi ne smejo osredotočati zgolj ali pretežno na posamezno dejavnost, ali posamezno kategorijo zaposlenih. Posledice epidemije se čutijo v vseh segmentih našega življenja. Tako v gospodarstvu, tudi pri tistih, ki delajo v društvih, zavodih, zadrugah, organizacijah civilnega društva, prav pri vseh.

Najmanj, kar je treba, je ohraniti kupno moč prebivalstva in preprečiti socialni zdrs že tako ogroženih skupin. Pri tem ima odločilno vlogo država. Sredstva za spodaj navedene predloge se lahko zagotavljajo le s proračunskimi sredstvi, tako na ravni države, kot tudi na ravni posameznih občin ter iz sredstev EU.

Pri navajanju predlogov izhajamo iz stališča, da so ukrepi mogoči in izvedljivi, nimamo pa inštrumentov za pripravo izračunov. Če sledimo tudi izjavam mednarodne politike, potem je denar treba najti. Iz rezerv, s prerazporejanjem, zadolževanjem ... Verjamemo, da bodo odgovorni znali ukrepe uporabiti ali pa obrazložiti, zakaj niso uporabljivi.

S predlogi skušamo aktivno prispevati k reševanju situacije v času, ko je to še mogoče v dobro vseh.

Predlagamo, da se:

- zaščiti prejemke vseh prebivalcev na način zagotovljenega mesečnega zneska (plače, nadomestila, subvencije);
- najmanj za 30 % zniža cena najemnin za stanovanja, katerih lastnik je država ali občina za obdobje od 1. 3. 2020 do najmanj 30. 6. 2020, enako priporočilo naj gre tudi zasebnim najemodajalcem;
- prepove dvig cen osnovnih življenjskih potrebščin do konca leta 2020 (najvišja možna cena je enaka ceni na dan 1. 3. 2020);
- zniža stopnja DDV na osnovne življenjske potrebščine;
- prepove dvig cen osnovnih življenjskih potrebščin do konca leta 2020 (najvišja možna cena je enaka ceni na dan 1. 3. 2020);
- znižana stopnja DDV na osnovne življenjske potrebščine;
- najvišja malo prodajna cena pogonskih goriv in kurilnega olja enaka ceni, ki velja na dan 21. 3. 2020;
- za najmanj 15 % poveča subvencioniranje vrtcev ter oskrbe v domih za starejše;
- za čas zaprtja šol in vrtcev subvencija za malico in kosilo, do česar so upravičeni otroci staršev v nižjih dohodkovnih razredih v skladu z odločbo CSD, prelije v znesek in se le ta izplača skupaj z otroškim dodatkom, če pa je le mogoče se organizira topla prehrana;
- najmanj za 30 % zniža cena elektrike in komunalnih storitev za obdobje od 1. 3. 2020 do najmanj 30. 6. 2020;
- upokojencem z nizkimi pokojninami k redni pokojnini izplača enkratni finančni dodatek;
- študentom se ne zaračuna stroškov bivanja v študentskih domovi, saj so se zaradi epidemije morali izseliti;
- najranljivejšim skupinam delavk in delavcem se omogoči pridobiti izredno socialno pomoč ali povračilo izpada prihodka;
- v sodelovanju z Banko Slovenije in v Sloveniji delujočimi bankami ter drugimi finančnimi institucijami (npr. Leasing hišami) se dogovori oprostitev oziroma vsaj 50 % znižanje obresti za finančne obveznosti posameznikov, ki izhajajo iz kreditnih in leasing pogodb;
- brezplačni moratorij do 30. 6. 2020 na vse hipotekarne kredite;
- za posameznike predlagamo brezplačni odlog mesečnih plačilnih obveznosti iz naslova sklenjenih kreditnih in leasing ter drugih finančnih pogodb, in sicer za obdobje do 30. 6. 2020;
- banke naj za najmanj 50 % znižajo stroške bančnega poslovanja s fizičnimi in pravnimi osebami;
- olajša se dostop do bančnih kreditov, katerih namen je energetska obnova stavb oziroma vlaganje v večjo energetska učinkovitost stavb s poroštvo države (ko ga bo mogoče izvajati);

- odloži se plačilo dohodnine za leto 2019 do konca leta 2020 oziroma se omogoči obročno izplačilo dohodnine do višine 1.000 EUR za leto 2019 do konca leta 2021.

Za samozaposlene in s. p.-je predlagamo, da se:

- Samozaposlenim se za čas, ko svojega dela zaradi posledic epidemije ne morejo opravljati, oprosti plačevanja prispevkov za socialno varnost, strošek prevzame država.
- Določiti dejavnosti, ki imajo zaradi odločitve Vlade RS, onemogočeno poslovanje in jim za obdobje do 31. 7. 2020, pod določenimi pogoji, nakazati na njihov TRR povprečni znesek nadomestila, ki bi ga prejeli na Zavodu za zaposlovanje, če bi imeli status brezposelne osebe, od tega plačajo prispevke in dohodnino. V primeru s. p., ki zaposluje delavce je pogoj za tovrstno denarno pomoč ne zaprtje s. p.-ja in ne odpuščanje delavcev še 12 mesecev po prenehanju prejemanja takšnega denarnega zneska. Lahko je tudi posojilo, ki ga je potrebno brez obresti vrniti v 24 mesecih po prenehanju prejemanja tovrstne denarne pomoči.

Za pravne osebe predlagamo, da se:

- Oblikujejo posebna proračunska sredstva, ki so namenjena vsem delodajalcem, v katerih je zaradi posledic epidemije nastala poslovna škoda ali je zaradi pogodbenih kazni do poslovnih partnerjev ogrožen obstoj delovnih mest. **Upravičenost do tovrstnih proračunskih sredstev je potrebno vezati na ohranitev delovnih mest.**
- Posebno državno pomoč morajo biti deležni tisti delodajalci, katerim je v času epidemije onemogočeno opravljati svojo dejavnost oziroma jim je le-ta zelo okrnjena.
- Sprejetje ustreznih ukrepov, ki bi gospodarskim družbam (npr. trgovskim verigam) onemogočali odliv dobička v tujino, ki je posledica poslovanja s prebivalstvom v času epidemije in preusmeritev le-tega v poseben sklad, katerega namen je povečanje plač delavcem, ki delajo v teh nevarnih in neugodnih razmerah. Določena finančna sredstva bi v sklad namenila tudi država.

Predlagamo ustanovitev posebnega Corona sklada, pozove se vse, ki zmorejo, da donirajo sredstva za reševanje nastale krize/zgled Notre - Dame.

Oblikovanje sklada za začasno čakanje na delo z obveznostjo izobraževanja (v nadaljevanju: sklad)

Gre za predlog, ki na eni strani upošteva ekonomsko in socialno stisko ljudi, postopno okrevanje gospodarstva ter hkrati pripomore k dvigu digitalne pismenosti delovno aktivnega prebivalstva ter vključenosti v vseživljenjsko učenje. S tem pa se poveča zaposljivost delavk in delavcev, pri čemer noben od njih ne zapade v t. i. »odprto brezposelnost«. Začetna sredstva za oblikovanje sklada in črpanje sredstev iz njega bi se v prvi fazi lahko zagotovila iz sredstev strukturnih skladov, Evropske kohezijske politike, proračuna RS, ob hkratnem »polnjenju sklada z obveznimi prispevki gospodarskih družb« (prispevki lahko veljajo za vse gospodarske družbe v Sloveniji ali pa zgolj za tiste, ki bodo koristile možnosti, ki jih sklad ponuja). Podan predlog je tudi skladen z določbo 1. odst. 170. člena ZDR-1, pri čemer pa stroške izobraževanja,

usposabljanja in pridobivanja novih kompetenc krije država iz sredstev sklada. Država krije tudi stroške iz določbe 130. člena ZDR-1, ki so povezana s temi aktivnostmi. Dodatna izobraževanja, usposabljanja in pridobivanje novih kompetenc organizira in izvaja Zavod RS za zaposlovanje. Lahko tudi s pomočjo zunanjih izvajalcev. Zunanji izvajalci bi lahko del sredstev, potrebnih za izvajanje vseživljenjskega učenja, izobraževanj, usposabljanj, pridobivanja novih kompetenc tudi pridobili v okviru kohezijskih sredstev oziroma drugih javnih razpisov.

Delovanje sklada, pravice in obveznosti, ki izhajajo iz njega je morda najbolj enostavno opisati na primeru:

Delodajalec A zaradi posledic epidemije ugotovi, da je delo določenega števila delavcev nepotrebno, ne ve pa, kako dolgo bo njihovo delo nepotrebno. Ve pa, da bo s postopnim okrevanjem njihovo delo tudi potreboval, pri čemer pa je dinamika potrebe po delu zaenkrat še neznanka. V tem trenutku ga bo po najkrajši poti odpustil, saj mu Institut začasnega čakanja na delo, tako kot je urejen sedaj, v tem trenutku povzroča stroške, ki jih ne more plačati, če ne deluje (npr. ne nujne trgovine, gostinstvo ...) in mu celo onemogoča okrevanje in sklepanje novih poslov, nabavo surovin ...

Te delavce bi delodajalec napotil na sklad z nadomestilom plače v višini, ki je določena v določbi 2. odst. 138. člena ZDR-1. Celotne stroške nadomestila plače (torej tudi stroške prispevkov) si država in delodajalec delita v določenem razmerju (država lahko tudi krije stroške vseh prispevkov), delodajalec pa v sklad zraven prispeva še denarni znesek v višini npr. 5-10 % bruto delavčeve povprečne plače iz zadnjih treh mesecev dela. Hkrati z napotitvijo delavca na sklad lahko delodajalec obvesti zavod za zaposlovanje o znanjih, kompetencah in usposobljenostih, ki jih bo v okviru delovnega procesa potreboval v prihodnje oziroma katera znanja, kompetence zaposlenih bo potreboval v prihodnje. Zavod za zaposlovanje, skupaj z delodajalcem in delavcem, pripravi načrt usposabljanja, dodatnega izobraževanja oziroma pridobivanja novih znanj in kompetenc za vsakega delavca posebej (lahko tudi za skupino delavcev, ko potrebo po novih znanjih, kompetencah izrazi delodajalec).

Delavcu, ki je napoten na sklad, delovno razmerje pri delodajalcu ne preneha in mu traja z vsemi pravicami in obveznostmi še nadalje. Delavec je upravičen do nadomestila plače pod pogojem, da se v času čakanja na delo usposablja, izobražuje in ravna v skladu z načrtom usposabljanja, ki ga je zanj pripravil Zavod za zaposlovanje RS. V primeru, da bi delodajalec tekom začasnega čakanja na delo na skladu ugotovil, da je delo takšnemu delavcu postalo trajno nepotrebno, mu je dolžan izplačati odpravnino v skladu z določbo 108.člena ZDR-1, pri čemer se upošteva tudi čas prebit na skladu. V tem primeru delavec pridobi denarno nadomestilo za čas brezposelnosti skladno z določbami ZUTD, pri čemer pa se v dolžino trajanja prejemanja denarnega nadomestila za čas brezposelnosti všteva tudi čas, ko je delavec bil na skladu in se ravnal skladno z načrtom usposabljanja. Osnova za izračun višine denarnega nadomestila je v tem primeru plača, ki jo je delavec prejemal pred napotitvijo na sklad. Delavec je lahko na skladu največ npr. 12 mesecev. Po preteku 12 mesecev je delodajalec dolžan delavca pozvati nazaj na delo, na delovno mesto za katero ima sklenjeno pogodbo o zaposlitvi oziroma mu ponuditi v podpis novo pogodbo o zaposlitvi za drugo ustrezno delovno mesto.

Zgoraj naveden predlog oblikovanja instituta začasnega čakanja na delo z obveznostjo izobraževanja seveda ne odgovarja na vsa vprašanja, ki se utegnejo postaviti v povezavi z izvajanjem le tega. Osnovna ideja predloga je ta, da se vzpostavi sistem, ki bi preprečeval prenehanje delovnega razmerja večjemu številu delavcev in s tem prehod v odprto brezposelnost, preprečil morebitno predčasno upokojevanje večjega števila delavcev, preprečil večje izdatke iz državnega proračuna, preprečil zlorabe, ki se že dogajajo pri

odpovedih pogodb o zaposlitvi (kar v primeru odpovedi pogodb o zaposlitvi iz poslovnih razlogov nesporno nastanejo tako iz naslova denarnih nadomestil za čas brezposelnosti kot tudi iz naslova raznih socialnih transferjev, pomoči,...) itd.

Tako oblikovan sklad lahko deluje **tudi po prenehanju kriznih razmer**, polni pa se v nadaljevanju s prispevki države in delodajalcev, lahko se ga predvidi tudi za izplačevanje odpravnin delavcem.

Ker ne vemo, s kakšno dinamiko poteka pripravljanje ukrepov na Vladi RS, ukrepe posredujemo kot prvi odziv na poročanja sredstev javnega obveščanja, da se predlogi pripravljajo. Posredovali bomo tudi nove, čim bodo pripravljeni. Hkrati pozivamo, da se v pripravo ukrepov vključi Ekonomsko socialni svet kot tripartitni organ, ki ima pristojnosti na področju ekonomskih in socialnih pravic delavcev.

Lidija Jerkič, univ. dipl. prav.
Predsednica ZSSS

Poslano tudi:
- Medijem

Poslano na e-naslove.